

SELİM MAHLASLI BİR ŞAİRE AİT MUKADDİMETÜ Lİ'S-SALÂT İSİMLİ MESNEVÎ

Yusuf Yıldırım

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yrd.Doç.Dr., Türk İslam Edebiyatı

Öz: Eski Türk edebiyatının en belirgin özelliklerinden birisi de muhteva açısından dinî bir karakter taşımasıdır. Klasik edebiyat şairleri bir yandan yazdıkları eserleri dinî muhteva ile zenginleştirirken diğer yandan da dinî içerikli mensur eserleri, daha ziyade kolay öğrenilmesini ve ezberlenmesini sağlamak amacıyla manzum olarak ifade etmişlerdir. Bu anlamda akaid, tarih, lugat, fıkıh gibi konularda manzum olarak yazılmış çok sayıda eser bulunmaktadır. Edebî istilahta; inanç, ibadet ve ahlak gibi temel dinî bilgileri öğretmek amacıyla kaleme alınan eserlere “Manzum İlmihal”, sadece namazı konu alan eserlere ise “Şurût-ı Salât” adı verilmektedir.

Bu araştırmanın konusu; kaynaklarda şahsiyeti hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmayan Selim mahlaslı bir şaire ait *Mukaddimetü li's-Salât* isimli mesnevidir. Çalışmada gusül, abdest ve namaz hakkında bilgilerin yer aldığı mesnevînin metni günümüz alfabesiyle verilmeden önce şair ve eserle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır

Anahtar kelimeler: Manzum ilmihal, Şurût-ı Salât, Dinî Edebiyat, Selim, Eski Türk Edebiyatı..

The Mesnevi Called 'Mukaddimetü Li's-Salât', Belonged To A Poet With Nickname of 'Selim'

Abstract: One of the most prominent features of Ancient Turkish Literature is that it has a religious character in respect of its content. On one hand, the classical poets enriched the poems they wrote, with religious content, on the other hand, they conveyed the religious proses in the form of poem, in order to make them easier to learn and memorise. In this mean, there are many literal works on the subjects as faith, history, language, legislation, written in form of poem. In literal term, the works which are written to teach basic religious knowledge as faith, rituals and ethics, are called as 'Catechism in form of poem' but the ones only about prayer are called as 'Şurût-i Salât'.

This research is about the literal work called *Mukaddimetü li's-Salât*, belonged to a poet with nickname of Selim, about whose identity there is no information in any sources. In this study, we will offer some evaluations about the poet and his work, before giving the mesnevî text, in which there is some knowledge about ritual ablution, ritual washing and prayer, in the alphabet of today.

Keywords: Catechism in form of poem, Şurût-i Salât, religious literature, Selim, Ancient Turkish Literature.

الْمَثْنَوِيُّ الْمَسْمُومُ بِ"الْمَقْدَمَةِ لِلصَّلَاةِ" لِشَاعِرِ اسْمِهِ الْمَسْتَعَارِ "سَلِيمٌ"

ملخص: من أهم مميزات الأدب التركي القديم، أن يحمل الطبع الديني من حيث المضمون فقد أثرى شعراء الأدب الكلاسيكي أشعارهم بالمحتويات الدينية من جانب، ونقلوا المنثورات الدينية إلى منظومات ليسهل تعلمها وحفظها من جانب آخر. والآثار المنظومة على هذا النمط هي كثيرة جداً، ألفت في العقائد والتاريخ واللغة والفقه. وتسمى الآثار المؤلفة نظماً لغرض تدريس المعلومات الدينية الأساسية مثل العقيدة والعبادة والأخلاق بـ "علم الحال المنظوم"، و أما الآثار التي تحتفي بالصلاة فقط، فتسمى بشروط الصلاة في الاصطلاح الأدبي.

كلمات مفتاحية: علم الحال المنظوم، شروط الصلاة، الأدب الديني، سليم، الأدب التركي القديم.

Giriş

Her müslümanın itikadî, amelî ve ahlakî konularla ilgili öğrenmesi ve uygulaması lazım olan bilgilere ve bu bilgileri ihtiva eden eserlere ilmihal denir. Öğrenilmesi gereken bu temel bilgilere zarûrât-ı dîniyye adı da verilmektedir. İlmihal kitapları genellikle Cebraîl'in Hz. Peygamber'e gelerek imân, İslâm ve ihsan hakkında sorduğu sorulara Peygamberimizin verdiği cevapları içeren meşhur hadis-i şerîfe istinaden telif edilmişlerdir.¹ "Cibril hadisi" olarak da isimlendirilen bu hadiste geçen imân, İslâm ve ihsân kavramları ilmihal türü kitaplarının üç temel unsur olan itikâd, ibadet ve ahlak bölümlerini karşılamaktadır.²

İlmihal geleneğinin İslam dünyasında X. yüzyıldan itibaren gelişmeye başladığını, ilmihal adı verilen müstakil eserlerin ise Osmanlılar döneminde XV-XVI. yüzyıllarda ortaya çıktığını söylemek mümkündür.³ Ebu'l-Leys es-Semerkindî'nin namaza dair kaleme aldığı *Mukaddime'si*; Abdurrahman Aksarayî'nin, Abdülazîz Fârisî'nin *Umdetü'l-İslâm* isimli eserini bazı konularda eklemeler yaparak Türkçeye *İmâdü'l-İslâm* adıyla çevirdiği eseri Osmanlı sahasında telif edilen ilk ilmihallerdendir.

Temel dinî bilgileri karşılamak üzere yazılan bu tür eserler genellikle mensur olmakla birlikte manzum olarak da kaleme

¹ Buhârî, "İman", 38.

² İlmihal türünün ortaya çıkışı, gelişimi ve dönüşümü hakkında bkz. Hatice Kelpetin Arpağuş, "Bir Telif Türü Olarak İlmihal, Tarihi Geçmişi ve Fonksiyonu", *MÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (2002/1), s. 25-56.

³ Hatice Kelpetin, "İlmihal", *DİA*, C. 22, İstanbul 2000, s. 139.

alınmışlardır. İlmihallerin manzum olarak telif edilmelerinin temelinde, eserin ihtiva ettiği bilgilerin kolay öğrenilmesini ve ezberlenmesini sağlamak ve edebî eserlerin sunduğu imkânlardan yararlanmak suretiyle muhatap alınan okuyucu kitlesi üzerinde etki bırakmak gibi amaçlar yatmaktadır.⁴ Birgivi'nin *Vasiyetnâme'si*, Devletoğlu Yusuf'un *Vikâyenâme'si*, Halîli'nin *Ravzatü'l-îmân'ı*, Rızâî'nin *Manzûme-i Fıkḥ-ı Keydânî'si*, Mücellî'nin *Kitâbu Şurûti's-salât'ı* ve Manastırlı Mehmed Rifat'ın *Manzum İlmihal'i* Osmanlı coğrafyasında kaleme alınan manzum ilmihallerden bazılarıdır.⁵ Bu alanda telif edilen manzum ilmihallerden birisi de çalışmamızın da muhtevâsını teşkil eden Selim mahlaslı bir şairin *Mukaddimetü li's-Salât* adlı mesnevisidir. Bu eser iman esasları, namaz, oruç, zekât gibi ilmihallerde yer alan bütün konuları içermemekte, yalnızca abdest, gusül ve namaz hakkında bilgiler barındırmaktadır. Bu haliyle mesnevî, “Şurût-i Salât/Salâtnâmeler” denilen türün bir örneği olarak da kabul edilebilir.⁶

Mukaddimetü li's-Salât Adlı Mesnevi

a. Şair Hakkında:

İtikâdî ve amelî mevzulardan bahseden manzumenin Selim mahlasını kullanan bir şaire ait olduğu şu beyitten anlaşılmaktadır:

Bunlara haşr eylemek degül murâdum ey Selim

Eksigin işlâḥ ideler fevḳa zî-^c ilmi ^c alim (160)

⁴ Harun Kırkıl, “Türk Edebiyatında Manzum İlmihal ve Fıkḥ Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmet Rifat Bey ve Manzum İlmihali”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 7, Nisan 2006, s. 437.

⁵ Ali İhsan Akçay, “Salah Tracts in Verse Within Turkish Literature Khulasat al-Kaidani and Turkish Translations in Verse”, *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol. 1, No. 15 [Special Issue-October 2011], s. 258-260.

⁶ Şurût-i Salât türü hakkında detaylı bilgi için bkz. Amil Çelebioğlu, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yay., İstanbul 1998, s. 363; Alim Yıldız, “Müellifi Meçhul Bir Şurûtü's-Salât Mesnevisi”, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIII/2-2009, 175-187; Ali İhsan Akçay, *a.g.e.*, s. 272-282.

Şuara tezkirelerinde bu mahlası kullanan birden fazla şaire yer verilmektedir. Bunlardan ilki Yavuz Sultan Selim'dir. Şiirlerinde Selim veya Selimî mahlasını kullanan şairin tek eseri *Farsça Dîvân*'ıdır. 8 Şevvâl 926/21 Eylül 1520 tarihinde vefat etmiştir.⁷

Kanunî Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultan'dan olan ikinci oğlu II. Selim de şiirlerinde Selim veya Selimî mahlaslarını kullanmaktadır. Bilinen tek eseri *Dîvânçe* olup içerisinde yaklaşık 40 manzume bulunmaktadır.⁸ Şair 28 Şaban 982 /13 Kasım 1574 tarihinde vefat etmiştir.⁹

Kırkık Derviş Ali denmekle meşhur olan Selim Dede ise 1100/1688-89 tarihinde vefat etmiş olup hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır.¹⁰

Hacı lakabıyla tanınan Selim Giray Kırım doğumlu olup şiirlerinde Remzî mahlasını kullanan Bahadır Giray'ın oğludur. Arapça ve Farsçayı da iyi derecede bilen Selim Giray şiirlerinde Selim mahlasını kullanmıştır. 1116/1704 tarihinde vefat etmiştir.¹¹

İstanbul'da doğan Mehmed Selim Efendi, Beypazarlı veya Gölpazarlı Kadı Hüseyin Efendi'nin oğludur. Müderris, nişancı, kadı ve fetva emini gibi görevlerde bulunan Selim Efendi'nin üç dilde konuşabilecek durumda olduğu belirtilir. Selim Efendi 1138/1725-26 yılında vefat etmiştir. *Dîvân*'ı dışında *Târîh-i Feth-i İstanbul* ve Arapça *Mevâridü'l-besâir li-Ferâidi'z-zerâir fi-İlmi'l-*

⁷ Rıdvan Canım, *Latîf, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, AKM Yay., Ankara 2000, s. 147-151.

⁸ Beyhan Kesik, *Selimî (II. Selim) Divançesi*, Ankara Vizyon Yay., Ankara 2012.

⁹ Mustafa İsen, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yay., Ankara 1994, s. 293.

¹⁰ Mehmed Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001, s. 449.

¹¹ Şemseddin Sâmî, *Kâmûsu'l-a'lâm*, IV, Mihrân Matbaası, İstanbul 1311, s. 2622-2623.

edeb isimli eserleri de bulunmaktadır.¹²

Şeyh Selim Baba aslen Kıdımlıdır. Kâdirî şeyhidir. Bir süre Bosna'da kadı olarak bulundu. 1170/1756-57 tarihinde Köprülü'de vefat etti. *Dîvânçe'si* dışında *Burhânü'l-ârifîn ve Necâtü'l-gâfilîn* ve *Miftâhü Müşkilâti'l-ârifîn Âdâbu Tarîki'l-vâsilîn* isimli eserleri bulunmaktadır.¹³

Mehmed Takî Selim Efendi bin Abdullah ise kadılık görevinde bulunmuş bir mühtedir. 1179/1765-66 tarihinde vefat eden Selim Efendi'nin eserlerine dair kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.¹⁴

Aslen Yahudi olan Edirnekapılı Selim Efendi de müderris ve kadılık görevlerinde bulunmuş bir şairdir. Eldeki şiirleri bir gazel ile bir kıtadan ibarettir. 1180/1766-67 yılında vefat etmiştir.¹⁵

Tezkirelerde Selim mahlasını kullanan şairlerle ilgili verilen bu bilgilerde, ismi geçen şairlerin manzum ilmihal yazdıklarına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Edebî seviyesi dikkate alındığında *Mukaddimetü li's-Salât*'ın, tezkirelerde kendisine yer edinmemiş Selim mahlaslı başka bir şaire ait olabileceği akla daha uygun gelmektedir. Dolayısıyla manzumenin şairi hakkında şimdilik bir şey söylemek mümkün görünmemektedir. İleride manzumenin, sonunda ketebe kaydı bulunan başka nüshalarına ulaşılması halinde nâzımı hakkında daha net bilgilere sahip olunacağı muhakkaktır.

Eserin ne zaman yazıldığı hakkında nüshalarda bilgi bulunmamakla birlikte birtakım ipuçlarından hareketle yaklaşık

¹² Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri III*, (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2000, s. 69; Mehmed Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, s. 450.

¹³ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I*, s. 86.

¹⁴ Mehmed Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, s. 450.

¹⁵ Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı*, AKM Yay., Ankara 1994, s. 164-165; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî V*, (haz. Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, s. 1488.

bir dönem tespit etmek mümkündür. Manzumede çok sayıda arkaik sözcük kullanılması, Arapça, Farsça kelime ve tamlamaların az olması ve bunun yanında bazı sözcüklerin ses ve biçim özelliklerindeki farklılıklar eserin Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminde yazılmış olabileceğine dair bir delildir. Eserin ne zaman yazıldığına dair diğer önemli bir ipucu da, eserde referans gösterilen kaynakların yazılış tarihleridir. Eserde faydalanılan kaynaklardan en son tarihlisi Kemalpaşazâde'nin (ö. 940/1534) *Îzâhu'l-ıslâh* isimli eseridir. Kaynaklarda Kemalpaşazâde'nin, eserini Edirne'de Sultan Bayezid Medresesi müderrisliği sırasında 926/1522 tarihinde kaleme aldığı belirtilir.¹⁶ Bu da *Mukaddimetü li's-Salât*'in sözkonusu kaynağın yazıldığı tarihten sonra kaleme alındığını göstermektedir. Bunun yanında İbrahim b. Muhammed (956/1549)'in daha çok *el-Mülteka* ismiyle şöhret bulan *Mülteka'l-ebhur fi-Fürûi'l-Hanefiyye*'sinin kaynaklar arasında geçmemesi de *Mukaddimetü li's-Salât*'in yazıldığı dönem hakkında daha net bilgi vermektedir. Yani manzumenin *el-Mülteka*'dan önceki bir tarihte kaleme alındığını belirtmek gerekir. Zira şair, kaynaklarını medreselerde uzun süre ders kitabı olarak okutulmuş meşhur eserler arasından seçerken, aynı özelliğe sahip olmanın yanında Osmanlı Devleti'nde hukuk kodu olarak da kullanılan *el-Mülteka*'nın¹⁷ manzumede kaynak olarak kullanılmamış olmasını başka türlü izah etmek mümkün değildir. Kısaca belirtmek gerekirse manzumenin, Kemalpaşazâde'nin eseri ile *el-Mültekâ* arasındaki bir zaman diliminde, yani XVI. yüzyılın ilk yarısında kaleme alındığını açık bir şekilde söylemek mümkündür.

b. Manzumenin Sebeb-i Telifi:

Risalenin elimizde mevcut iki nüshasına göre eserde sebeb-i

¹⁶ Bkz. Recep Cici, "Osmanlı Klâsik Dönemi Fıkıh Kitapları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul 2005, s. 239.

¹⁷ Recep Cici, *a.g.m.*, s. 239.

teelif bölümü bulunmamaktadır. Ayrıca şairin, tevhid ve na't gibi türleri de ihtiva eden mukaddime bölümü olmaksızın konunun asıl anlatıldığı bölümle eserine giriş yaptığı görülmektedir. Bilindiği üzere klasik Türk edebiyatı geleneğinde belli bir konuda müstakil olarak yazılmış mesnevîlerin sağlam bir planı olup hemen hepsinde mukaddime, konunun anlatıldığı bölüm ve hâtime bulunmaktadır. Sebeb-i telif ise mukaddimelerin vazgeçilmez bölümlerinden birisi olup şair bu başlık altında eserin niçin yazıldığını ve onu bu eseri yazmaya sevk eden sebepleri anlatır. Bu açıdan bakıldığında geleneğin aksine *Mukaddimetü li's-Salât*'ta mukaddime ile birlikte bir sebeb-i telif bölümünün bulunmaması dikkati çekmektedir. Bu durum için akla iki ihtimal gelmektedir. Bunlardan ilki, şair gereksiz olduğunu düşünerek mesnevîye mukaddime bölümü eklememiş; diğeri ise şair mesnevîye mukaddime yazmış, ancak müstensih mukaddime bölümünü atlayarak sadece konunun anlatıldığı yeri çoğaltmakla yetinmiştir. Yukarıda mesnevîlerin planı ile ilgili verilen bilgilerin yanında şairin, mesnevîyi kısa da olsa bir hâtime bölümüyle bitirmesi ve ayrıca ele aldığı konularla ilgili yararlandığı kaynakları verecek kadar hassas davranması ikinci ihtimali daha da kuvvetlendirmektedir. Başka bir ifadeyle söylemek gerekirse; şairin mukaddime ile birlikte sebeb-i telif bölümü yazdığı, ancak eldeki nüshalarda bu bölümlerin eksik bırakıldığı düşünülebilir. Bunun şimdilik bir ihtimalden öteye geçmediğini, ilerde eserin başka nüshalarına ulaşılması halinde bu durumun daha netlik kazanacağını belirtmek gerekir.

Her ne kadar mevcut nüshalarda eserin niçin ve kimin için yazıldığına dair bir bölüm bulunmasa da konunun anlatıldığı bölümde buna ilişkin bazı ipuçlarına ulaşmak mümkündür. Bilindiği üzere ilmihal geleneğinde telif edilen eserlerde daha ziyade temel dinî bilgilerin halka aktarılması amaçlanmıştır. Bununla birlikte bazı ilmihallerde temel çizgiden sapmalara

karşı, doğru inancın temellendirilmesi amacıyla¹⁸ itikadî meselelere de değinilmiştir. *Mukaddimetü li's-Salât* da ilk bölümde imânın ve İslâm'ın şartları gibi inanç konularının ele alınması, diğer bölümlerde ise namaz, abdest gibi amelî bilgileri vermesi açısından bu tarz kitaplarla amaçlanan temel dinî bilgileri vermeye yönelik bir fonksiyona sahiptir. Dolayısıyla manzumede, ilmihal tarihi boyunca yazılan bu tür eserlerde de öncelikli amaç olan insanlara inanç ve ibadet esaslarını aktarmaya yönelik bir hedef gözetilmiştir. Manzumenin ilk beyitlerinde geçen “bulmaâ-çün fel'Âó (kurtulaşa ermek için)” ifadesiyle risalede verilen bilgilerin insanları kurtulaşa götürecektir ameller olduğu ima edilirken sonlarda geçen “ey öe'l-fel'Âó (ey kurtulaşa eren)” hitap cümlesi de bu esaslara riayet eden kişinin kurtulaşa ereceğini hissettirmeye yöneliktir. Bu da şairin, risaleyi insanların kurtuluşuna vesile olmak amacıyla kaleme aldığının bir göstergesidir. Bunun yanında,

Tâ ki maqbûl ola Hâq kıtında kılduğûñ namâz

Dağı merdûd olmaya her demde itdügûñ niyâz (90)

beyti ve buna benzer diğer beyitler manzumenin yine aynı amaca hizmet ettiğini göstermektedir.

Dinî konuda yazılmış öğretici yönü ağır basan böyle bir risalenin manzum olarak kaleme alınması hiç kuşkusuz nazmın nesre göre ezberlenmeye ve kolay okunmaya daha müsait bir yapıda olmasıyla alakalıdır. “Diñle imdi bunları óifô eyleyüb eyle temiz” mısraı da şairin risaleyi, okuyanın kolaylıkla ezberlemeleri amacıyla nazmen yazdığını göstermektedir.

Son olarak, “ey ahî, ey azîz, ey püser, ey cüvân, ey müttakî, ey tâlib-likâ” gibi ifadelerden hareketle manzumenin toplumda farklı kesim ve durumdaki insanlara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Manzumenin, müellifin yaşadığı dönemde halkın rahat

¹⁸ Hatice Kelpetin Arpaguş, *a.g.m.*, s.30.

anlayabileceği sade bir dille yazılmış olması da bu durumu doğrulamaktadır. Bunun yanında istifade edilen kaynakların risalenin sonunda liste halinde verilmiş olması, manzumenin ilim erbabının inanç ve ibadet esaslarının temellendirilmesi konusundaki meraklarını giderici bir role sahip olduğunu da belirtmek gerekiyor.

c. Manzumenin Şekil Özellikleri:

Mukaddimetü li's-Salât mesnevî nazım şekliyle yazılmış manzum bir ilmihaldir. Aruzun *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla yazılan mesnevî toplam 160 beyitten oluşmaktadır. Manzumede mesnevî geleneğinin aksine mukaddime bölümü olmadan doğrudan konuya giriş yapılır. Yukarıda da belirtildiği üzere mesnevîde mukaddime bölümünün bulunmamasının müstensihin tasarrufundan kaynaklaması muhtemeldir. Hemen ilk beyitten itibaren konuya giriş yapan nâzım, alt başlığı bulunmayan birinci bölümde imanın ve İslam'ın şartlarını sıralar. Ardından toplam 18 alt başlık altında sırasıyla tuvalet adabı, abdestin farzları, vacipleri, sünnetleri, müstehapları, mekruhları ve adapları, abdesti bozan şeyler, abdestin çeşitleri, guslün farzları ve sünnetleri, guslû gerektiren haller, namazın şartları, farzları, vacipleri ve sünnetleri, namazı bozan şeyler, namazda yapılması mekruh olan şeyler ve kerahet vakitleri hakkında bilgiler verir. Verilen bu bilgilerden sonra gelen son dört beyit mesnevînin hâtimesi şeklindedir. Başlığı olmayan bu bölümde nâzım, müminlere “kemâlât müyesser etmesi” için Allah'a dua eder. Ardından konuların, yazdıklarından ibaret olmadığını, tafsilatlı bilgi isteyenlerin mesnevînin sonunda yer alan kitaplar listesine müracaat etmeleri gerektiğini belirtir. Allah'a hamd, Resûl'e salat ve selamın da bulunduğu hâtime bölümü eksikliklerin ilim sahipleri tarafından düzeltilmesi temennisiyle sona erer.

Mesnevî nispeten sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yazılmış olup beyitlerde Arapça ve Farsça terkiplerin az kullanıldığı görülür.

Kullanılan dil, halkın konuşma diline yakın bir dildir. Bu tarz eserlerde gaye sanatkârlık gösterisinden ziyade konunun halk kitlelerine aktarılması olunca şairin sade ve anlaşılır bir üslup benimsemesi amaca uygun bir durumdur.

Sade bir Türkçe ile yazılmış olması doğal olarak eserde bazı aruz kusurlarına neden olmuştur. Bu kusurlar arasında en yaygını imâledir. Hemen her beyitte en az üç dört tane imâleye rastlanmaktadır. Eserde imâleye göre az da olsa zihâf yapılmış; Arapça ve Farsça bazı kelimelerde uzun okunması gereken heceler kısa okunmuştur (ör. *i'tikâd*, *kitâb*, *namâz*, *tahlîl*, *âbdest* vb.). Zihâf yapılan bu kelimelerin çoğu zamanla Türkçenin ses yapısına uydurulduğu için okunduğunda kulağı fazla rahatsız etmemektedir. Hiç şüphesiz her beyitte bu kadar çok aruz kusuruna rastlanması elbette yalnızca eserin sade bir Türkçe ile yazılmasıyla açıklanamaz; nâzımın şâirlik yeteneğinin de bunda etkili olduğu bir gerçektir.

Eski Anadolu Türkçesine ait ses ve şekil özellikleri ile birçok arkaik sözcük ihtiva eden manzume bu yönüyle dilbilim çalışmaları açısından kaynak olma hüviyetine de sahiptir. Metinde geçen arkaik kelime ve eklerden bazıları şunlardır: *örü turub-* (dik durmak), *kese* (iri toprak parçası), *yoka-* (el sürme, dokunma), *buları* (bunları), *kovculuk* (dedikoduculuk, münafıklık), *key* (hakkıyla, iyice), *işitgil* (işit), *bilgil* (bil), *yumak* (yıkamak), *uç* (arka, kış), *birle* (ile), *üçe dek* (üç defa), *sınmak* (kırılmak, kaybolmak, bozulmak), *söykünmek* (dayanmak, yaslanmak), *düş azmak* (ihtilam olmak), *bolmak* (olmak), *virgil* (ver), *yüz urmak* (yönelmek), *tamu* (cehennem), *bakıben* (bakıp), *kakıyub* (öfkelenmek), *assı* (yarar), *sedl* (elbiseyi sarkıtma), *diyşürmek* (derlemek, toplamak).

d. Manzumenin Kaynakları:

Nâzım mesnevîsini kaleme alırken işlediği konularla ilgili birçok kaynaktan istifade etmiş ve bu kaynakların listesini risalenin sonunda vermiştir. Bunu mesnevînin başında,

Görübem cem' eyledüm on beş kitâbdan mu' teber

Şübhe iderseñ buña menşürına eyle nazâr (15)

beytiyle de ifade eden şair, bahsettiği konularla ilgili şüphe duyanların bu kaynaklara müracaat etmelerini tavsiye eder. Listede yer alan kaynakların isimlerinin kısaltılarak verildiği görülmektedir. Bu da kaynakların şairin yaşadığı dönemde ne denli meşhur olduklarını, tam isimlerine ihtiyaç duyulmadan da anlaşılabilirliklerini göstermektedir. Bununla birlikte beyitte nâzım, on beş kitaptan istifade ettiğini söylerken risalenin sonunda verilen listede on yedi kitabın ismi yer almaktadır. Bu bir müstensih hatası olabileceği gibi şairin sonradan listeye iki eser daha eklemiş olabileceği şeklinde de düşünülebilir. İsmi geçen kaynaklar şunlardır:

1. *Şerh-i Mesâbih-i li-İbni Melek:*

Hüseyn b. Mesud Begavî'nin (ö.1126) *Mesâbihu's-Sünne* veya *Miškât* olarak da bilinen *Miškâtü'l-mesâbih* adlı eserine İbn Melek diye meşhur İzzeddin Abdüllatif et-Tirevî (ö. 821/1418'den sonra) tarafından yazılan şerhtir. Şerhin Türkiye kütüphanelerinde çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır.¹⁹

2. *Hulâsatü'l-fetâvâ:*

Hanefî fakihî Tâhir b. Ahmed el-Buhârî (ö. 542/1147)'nin, yine kendisine ait *Hizânetü'l-fetâvâ* isimli eserini ihtisar ederek telif ettiği eserdir. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde kırk civarında nüshası vardır.²⁰

3. *Tâtârhân:*

Hindistanlı Hanefî fakihlerinden Âlim b. Alâ (ö. 786/1384)'nın fıkha dair Arapça bir eserdir. Delhi Türk sultanlarından III. Fîrûz

¹⁹ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Baktır, "İbn Melek", *DİA*, C.20, İstanbul 1999, s. 175-176.

²⁰ Geniş bilgi için bkz. M. Esat Kılıçer, "Buhârî, Tâhir b. Ahmed", *DİA*, C.6, İstanbul 1992, s. 376.

Şah Tuğluk'un hükümdarlığı döneminde muhtemelen 777 (1375-76) yılında kaleme alınarak Tatar Han'a takdim edildiği için *el-Fetâva't-Tatarhâniyye* olarak isimlendirilmiştir.²¹

4. *Zahîretü'l-fetâvâ:*

Eser, nüshalarda yanlışlıkla *Duhterü'l-fetâvâ* olarak kaydedilmiştir. *ez-Zahîre* ve *ez-Zahîretü'l-Burhâniyye* diye de bilinen *Zahîretü'l-fetâvâ*, Hanefî fıkıh âlimi ve müçtehidî Burhâneddîn el-Buhârî (ö. 616/1219)'nin eseri olup aynı müellifin *el-Muhîd* adlı eserinin özeti mahiyetindedir.²²

5. *Kâdîhân:*

Hanefî fakihî Ebü'l-Mehâsin Fahrüddin Hasen b. Mansûr b. Mahmud el-Özkendî el-Fergânî (ö. 592/1196)'nin, kaynaklarda *el-Fetâva'l -Hâniyye* veya kısaca *el-Hâniyye* olarak da bilinen *Fetâvâ Kâdîhan* isimli eseri. Hanefî mezhebinde yazılan en muteber ve yaygın fetva kitaplarından biridir.²³

6. *Bezzâziyye:*

Hanefî fakihî Hafızüddin Muhammed b. Muhammed b. Şîhab el-Kerderî el-Harizmî el-Bezzazî (ö. 827/1424)'nin asıl adı *el-Câmi'u'l-vecîz* olan ve *Fetâva'l-Kerderî* diye de bilinen *el-Fetâva'l-Bezzâziyye* isimli meşhur eseridir. Eserde ilk Hanefî imamlarının görüşleriyle daha sonraki devirlerde Hanefî âlimler tarafından verilen fetvalar muteber kitaplardan özetlenerek derlenmiştir.²⁴

7. *Münyetü'l-musallî*

Asıl adı *Münyetü'l-musallî ve Gūnyetü'l-mübtedî* olan eser,

²¹ Geniş bilgi için bkz. Ferhad Koca, "el-Fetâva't-Tatarhâniyye", *DİA*, C.12, İstanbul 1995, s. 446-447.

²² Geniş bilgi için bkz. Mustafa Uzunpostalcı, "Burhâneddîn el-Buhârî", *DİA*, C.6, İstanbul 1992, s. 435-437.

²³ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Özel, "Kâdîhan", *DİA*, C.24, İstanbul 2001, s.121-123.

²⁴ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Özel, "Bezzâzî", *DİA*, C.6, İstanbul 1992, s. 114.

Hanefî hukukçularından Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed el-Kaşgârî (ö. 705/1305)'ye ait olup şerh, hâşiye ta'lik ve tercüme çalışmalarına konu olmuştur.²⁵

8. *Hidâye:*

Burhâneddin el-Mergînânî (ö. 593/1197)'nin Hanefî fikhına dair eseridir. Eser, Hanefî fikhının en tanınmış ve muteber metinlerinden biri olup müellifin, Kudûri'ye ait *el-Muhtasar* ile Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin *el-Câmi'u's-sagîr*'inde mevcut meseleleri bir araya getirmek suretiyle kaleme aldığı *Bidâyetü'l-mübtedî* adlı eserinin şerhidir.²⁶

9. *Şerhu Mecma'a:*

Muzafferüddin İbnü's-Sâatî (ö.694/1295)'nin, Hanefî fıkıh literatüründe temel kitaplardan biri olarak kabul edilen *Mecmau'l-bahreyn ve mültekan-neyyireyn* isimli eserine yazılan bir şerhtir.²⁷ Şarihin kim olduğu bilinmemekle beraber eserin, en çok tutulan ve 150'ye yakın nüshası bulunan İbn Melek'e ait şerhin olması muhtemeldir.

10. *Uyûnu'l-mezâhib:*

Kivâmüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Hucendî el-Kâkî (ö. 749/1348)'nin eseridir. *Uyûnü'l-mezâhibi'l-Kâmilî* ve *Uyûnü'l-mezâhibi'l-Muzafferî* olarak da bilinen eserde dört mezhep imamının görüşlerine yer verilmiştir.²⁸

11. *Şerhu Menâr li-İbn Melek:*

Ebü'l-Berekât Nesefî (ö. 710/1310)'nin *Menârü'l-envâr* adlı

²⁵ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Özel, *Hanefi Fıkıh Alimleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2013, s. 121.

²⁶ Geniş bilgi için bkz. Cengiz Kallek, "el-Hidâye", *DİA*, C.17, İstanbul 1998, s. 471-473.

²⁷ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Özel, "İbnü's-Saati, Muzafferüddin" *DİA*, C.21, İstanbul 2000, s. 191-192.

²⁸ Geniş bilgi için bkz. Hüseyin Kayapınar, "Kâkî" *DİA*, C.24, İstanbul 2001, s. 216.

fıkıh usulüne dair muhtasar eserine İbn Melek tarafından yazılan şerhtir. Kitapta Hanefilerden başka Şâfiî ve Mâlikî fakihlerin de görüşlerine yer verilmiş, zaman zaman Nesefî de eleştirilmiştir.²⁹

12. *Îzâhu Islâh li-Kemâlpaşazâde:*

Kemalpaşazâde (ö. 940/1534) Tâcüşşerîa'nın *Vikâyetü'r-rivâye* adlı eserinin yanlışlarını düzeltmek üzere kaleme aldığı *Islâhu'l-vikâye* isimli eserini, sonradan *el-Îzâh (Îzâhu'l-islâh)* adıyla şerh etmiştir.³⁰ Kütüphanelerde bulunan nüshalarının çokluğu ve birçok âlimin ta'likât yazmış olması dikkate alınırca Osmanlı döneminde bu esere oldukça önem verildiği anlaşılmaktadır.³¹

13. *Dürer-i Gurer:*

Eserin tam adı *Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm*'dir. Molla Hüsrev (ö. 885/1480)'in fıkha dair *Gurerü'l-ahkâm* adlı eserine kendisinin yazdığı şerhtir. Eser Hanefî mezhebindeki muteber görüşler esas alınarak telif edilmiştir.³²

14. *Muhtasaru Şeyh:*

Hanefî âlimi Kudûrî (ö. 428/1037)'nin *el-Muhtasarı* olup eser fıkıh sahasında yüzyıllarca ders kitabı olarak okutulmuştur.³³

²⁹ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Baktır, "İbn Melek", *DİA*, C.20, İstanbul 1999, s. 175-176.

³⁰ Kemalpaşazâde bu eseri, Edirne'de Sultan Bayezid Medresesi müderrisliği sırasında (926/1522) yazmıştır. Günümüze kadar ulaşan nüshaları ve hakkında yapılan çalışmalar dikkate alınırca Osmanlı döneminde fakihler üzerinde etkili olan önemli bir eser olduğu söylenebilir. Bkz. Recep Cici, "Osmanlı Klâsik Dönemi Fıkıh Kitapları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul 2005, s. 239.

³¹ Geniş bilgi için bkz. İlyas Çelebi, "Kemalpaşazâde", *DİA*, C.25, İstanbul 2002, s. 247.

³² Geniş bilgi için bkz. Ahmet Akgündüz, "Dürerü'l-Hükkâm", *DİA*, C.10, İstanbul 1994, s. 27-28.

³³ Geniş bilgi için bkz. Cengiz Kallek, "Kudûrî", *DİA*, C.26, İstanbul 2002, s. 322.

15. *Mukaddime-i Kutbüddîn:*

Kutbüddîn İznîkî (ö. 821/1418)'nin *Mukaddime* isimli eseridir. Namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadet konularının Hanefî mezhebine göre anlatıldığı eser, Türkçe ilmihal geleneğinin ilk örneklerindedir.³⁴

16. *İhyâu Ulûmi'd-dîn:*

Gazzâlî (ö. 505/1111)'nin başta tasavvuf ve ahlâk olmak üzere fıkıh, kelâm gibi ilimlere bilhassa amaçları bakımından yeni yaklaşımlar getiren önemli eseridir.³⁵

17. *Mukaddime-i Fıkhiyye li-Ebü'l-Leys:*

Hanefî fakihî Ebü'l-Leys es-Semerkandî (ö. 373/983)'nin *Mukaddime fi's-salat*, *Mukaddimetü Ebi'l-Leys*, *el-Mukaddime fi'l-fikh* diye de anılan eseridir. Eserde namaz bahsinden sonra bazı akaid konularına da yer verilir.³⁶

Görüldüğü üzere kitapların neredeyse tamamı Hanefî fıkıh literatürü içerisinde kabul gören ve birçoğu üzerine şerh ve haşiye çalışmaları yapılan temel eserler olup medreselerde uzun süre ders kitabı olarak okutulan eserlerdir.

e. Manzumenin Muhtevası:

Didaktik bir mesnevî olan risâlede işlenen konular, on sekiz ara başlık halinde verilmektedir. Aslında eserde vâcibâtü vudûin (abdestin vacipleri) başlıklı bir bölüm yer alsa da burada verilen bilgiler abdestin farzları bölümünün sonunda yer alan beyitlerin tekrarıdır. Zira bilindiği üzere ilmihal kitaplarında abdestin vaciplerine dair bir bölüm bulunmamaktadır. Dolayısıyla

³⁴ Geniş bilgi için bkz. Reşat Öngören, "Kutbüddîn İznîkî", *DİA*, C.26, İstanbul 2002, s. 485.

³⁵ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Çağrıncı, "İhyâu Ulûmi'd-dîn", *DİA*, C.22, İstanbul 2000, s. 10-13.

³⁶ Geniş bilgi için bkz. İshak Yazıcı, "Semerkandî, Ebü'l-Leys", *DİA*, C.36, İstanbul 2009, s. 474.

risalede on dokuz ara başlık halinde yazılan bilgiler, makalenin metin bölümünde abdestin vacipleri başlığı olmaksızın on sekiz ara başlık şeklinde verilecektir.

Başlık bulunmamakla birlikte eserin mukaddimesi sayabileceğimiz ilk bölümde iman esasları sıralandıktan sonra bunlara inanmayan ya da bunlardan şüphe duyan kişinin mümin olamayacağı belirtilir. Ardından İslam'ın şartlarına değinilmekte ve bunlar arasında en önemlisinin namaz olduğu, müminlerin namazlarını asla terk etmediği, ancak son zamanlarda namazın az kılındığı ifade edilir. Farz, vacip, sünnet ve nafil olmak üzere dört çeşit namaz, ayrıca her namazın farzları, sünnetleri, mevdûdları, müstehapları, müfsidleri ve mekruhları olduğu belirtildikten sonra farzı inkâr eden kişinin kâfir, kasten terk edenin fâsık, vacibi kasten terk edenin günahkâr olacağına, sehven terk edenin ise sehiv secdesi yapması gerektiğine vurgu yapılır. Ayrıca ezan, kamet ve cemaati terk edenin fâsık olacağı, buna özürsüz bir şekilde ısrarla devam edenin ise öldürülmeye layık olduğu belirtilir. Bu kelâmî konulardan sonra asıl mevzu olan namaza giriş yapılarak namazın bazı şartları olduğu, bunlardan en önde gelenin necasetten taharet olduğu ifade edilir.

1. *Âdâbü'l-halâ' ve'l-İstincâ' ve'l-İstibrâ' ve'l-İstinkâ'*: Bu bölümde taharetin nasıl yapılacağına, taharet sırasında uyulması gereken kurallara, istibra ve türlerine değinen şair, yaptığı ibadetlerin kabul olmasını isteyen kişinin bunlara uyması gerektiğinden bahseder.

2. *Ferâyizu Vudû*: Abdestin farzlarından bahsedilen bu bölümde mest üzerine mesh meselesine de değinilerek mest giymenin sünnet, süresine riayet edilmek şartıyla mest üzerine mesh etmenin ise farz olduğu belirtilir. Bunun yanında abdest sırasında parmak aralarını hilâllemenin farz olduğu, dar yüzüğün hareket ettirilerek suyun alta geçmesini sağlamanın da gerekliliği üzerinde durulur.

3. *Sünenü Vudû*: Abdestin sünnetlerine yer verilen bu başlık altında önce abdestin yirmi sünneti olduğu ve Hz. Peygamber'in ümmeti olmak isteyen kişinin bunları yapması gerektiği belirtildikten sonra bu sünnetler tek tek sıralanır.

4. *Müstehabât-ı Vudû*: Abdest sırasında yapılması hoş karşılanan davranışlar olarak tanımlanan müstehapların, âzâlar yıkanırken sağdan başlamak ve ıslak elle boynu mesh etmek üzere iki olduğu belirtilir.

5. *Menhiyyâtu Vudû*: Bu başlık altında abdest sırasında yapılması mekruh olan şeylerden bahsedilir. Buna göre abdestin mekruhları on iki olup bunlar sakınılması gereken davranışlardır.

6. *Âdâbu Vudû*: Şair bu bölümde abdestin on adabı olduğundan bahsederek bunları tek tek sıralar, son olarak abdest tamamlandıktan sonra niyazların Allah katında makbul olması için iki rekât namaz kılmanın da adaplar arasında sayıldığına değinir.

7. *Nevâkızu Vudû*: Bu bölümde abdesti bozan durumlardan bahsedilerek bunların dokuz olduğu belirtilir.

8. *Aksâmu Vudû*: Amacına göre abdestin farz, vâcib ve mendûb olmak üzere üçe ayrıldığından bahsedilen bu bölümde şair devamında abdestin bu çeşitlerine dair örnekler verir.

9. *Ferâyizu'l-gusl*: Guslün farzlarına ayrılan bu bölümde şair ayrıca yıkanırken bedeni ovmanın, dar yüzüğü oynatmanın ve erkeğin örülü saçını çözmeyenin vacip olduğunu belirtir.

10. *Sünenü Gusl*: Bu başlık altında gusül sırasında yapılması gereken dokuz sünnet olduğundan bahsedilerek bu sünnetlerin neler oldukları maddeler halinde sıralanmıştır.

11. *Mücibâtü'l-gusl*: Bu bölümde farz, vacip, sünnet ve müstehap olmak üzere dört çeşit gusül olduğu belirtilerek guslü gerektiren haller hakkında bilgi verilmektedir.

12. *Şurûtu's-salât*: Namazın şartlarının anlatıldığı bu bölümde bunların altı olduğu ve namazdan önce bu şartların yerine getirilmesi gerektiği belirtilir. Namaz için gerekli olan bu zâhiri şartlar maddeler halinde sıralandıktan sonra kalbin de kibir, kin ve hased gibi bâtinî kirlerden temizlenmesi gerektiği üzerinde durulur.

13. *Ferâyizu's-salât*: Bu bölüm, fıkıh terminolojisinde namazın içindeki şartlar olarak da bilinen namazın farzlarına ayrılmıştır. Altı tane olan bu farzlar tek tek sıralandıktan sonra bunlardan birinin terk edilmesi durumunda namazın batıl olacağı vurgulanmıştır. Bölümde son olarak İmam-ı A'zam'a göre selam vermenin de farz olduğu belirtilmektedir.

14. *Vâcibâtu's-salât*: Namazın vaciplerinden bahsedilen bu bölümde önce on üç tane olan bu vaciplerin hangileri oldukları anlatılır, ardından bunlardan birinin terk edilmesi halinde sehiv secdesi yapmanın gerekliliği üzerinde durulur. Vacibi terk ettiği halde kasten sehiv secdesi yapmayan kişinin ise günahkâr olacağı belirtildikten sonra bölüm sehiv secdesinin nasıl yapılacağı anlatıldığı bir beyitle sona ermektedir.

15. *Sünenü's-salâti ve Sıfâtuhâ ve Âdâbuhâ*: Bu bölümde namazın sünnetlerinden bahsedilmektedir. Buna göre namazın otuz tane sünneti olup bunların kasten terk edilmesi namazdan elde edilecek sevabın yok olmasına neden olur. Bu sünnetler sırayla verildikten sonra öğle namazının son sünnetini dört rekat olarak kılan, ikindinin sünnetini de sürekli devam eden kişiye cehennem ateşinin haram olacağı belirtilir.

16. *Mâ-yüfsidü's-salât*: Namazı bozan şeylerden bahsedilen bu başlık altında kırk tane olan bu durumlar sırasıyla verilmektedir.

17. *Mâ-yükrahü fi's-salât*: Bu bölümde ise namaz içinde yapılması mekruh olan durumlara işaret edilerek bunların elli tane oldukları belirtilmiştir.

18. *Evkâtü Menhiyye*: Kerahet vakitlerinden bahsedilen bu bölümde güneş doğarken, güneş göğün tam ortasında iken, güneş batarken ve imam hutbede iken olmak üzere dört vakitte namaz kılmanın mekruh olduğu ifade edilir.

f. Manzumenin Nüshaları:

Mukaddimetü li's-Salât'ın yalnızca iki nüshası tespit edilebilmiştir. Birisi Süleymaniye Kütüphanesi'nde, diğeri ise İstanbul Atatürk Kitaplığı'ndadır. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüsha Laleli Bölümü 1152 numarada kayıtlı bir mecmuanın 1b-7a varakları arasındadır. Aynı mecmuanın sonraki sayfalarında Müeyyedzâde Abdurrahman b. Ali b. Müeyyed el-Amasî'nin *Mecmuatü'l-fıkhiyye* adlı eseri (8-231 vr.) de bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndaki nüsha ise Osman Ergin Yazmaları 625 numarada kayıtlı bir mecmua içerisinde. Nüsha 418 varaklık mecmuanın 217b-223a varakları arasında bulunmaktadır. Aynı mecmuada Ebu'l-Abbas Abdullah b. el-Kureşî'nin *Tefsîr-i Sûre-i Vâkıa Tercümesi*, Azmî'nin *Pendnâme*'si, Şemî'nin *Tercüme-i Kasîdetü'l-Emâlî*'si, İbrahim Tâcî'nin *Risâle-i Cevheriyye*'si, Mustafa el-Bosnevî'nin *Hilye-i Şerîfi* ve dinî konularda yazılmış çeşitli risaleler, mev'izalar ve fetvalar da bulunmaktadır.

Her iki nüshanın da aynı müstensih tarafından yazıldığı, nüshaların hem yazı karakterlerinden hem de sayfa düzenlerinden anlaşılmaktadır. Sayfa kenarlarında; beyitlerde geçen bazı kelime ve kavramların izahı, eserin başka nüshalarla karşılaştırıldığı anlaşılan düzeltmeler ve istifade edilen kaynaklardan alınan Arapça ibareler bulunmaktadır. Arapça ibarelerin bazılarında kaynak ismi de belirtilmiştir. On yedi satır halinde yazılan nüshalar toplam altı varaktan oluşmaktadır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Sonuç

Mukaddimetü li's-Salât isimli mesnevî manzum ilmihal türünde bir eser olup kimliği hakkında bilgi sahibi olamadığımız Selim mahlaslı bir şair tarafından XVI. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınmıştır. Manzume, bu tarz manzum ilmihallerde de görüldüğü gibi, öncelikli olarak dinî bilgiyi insanlara aktarmak ve öğretmek amacı taşımaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde manzumenin edebî yönünün zayıf olması makul karşılanabilir. Dönemin dil anlayışı göz önüne alındığında sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yazılmış ve içerisinde birçok arkaik kelime ve ek kullanılmış olması manzumenin dilbilim çalışmaları için de kaynak olma hüviyetine sahip olduğunu göstermektedir. Manzumenin en dikkat çeken yönlerinden biri de şairin istifade ettiği kaynakları eserin sonunda liste halinde vermiş olmasıdır. Bu kaynakların ortak noktaları; Osmanlı medreselerinde uzun yıllar ders kitabı olarak okutulmaları ve Hanefî fıkıh literatüründe temel kitaplardan kabul edilmeleridir.

Kaynakça

- Akçay, Ali İhsan, “Salah Tracts in Verse Within Turkish Literature Khulasat al-Kaidani and Turkish Translations in Verse”, *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol. 1, No. 15 [Special Issue-October 2011], s. 258-260.
- Akgündüz, Ahmet, “Dürerü'l-Hükkâm”, *DİA*, C. 10, İstanbul 1994, s. 27-28.
- Arpaguş, Hatice Kelpetin, “Bir Telif Türü Olarak İlmihal, Tarihi Geçmişi ve Fonksiyonu”, *M Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (2002/1), s. 25-56.
- Baktır, Mustafa, “İbn Melek”, *DİA*, C. 20, İstanbul 1999, s. 175-176.
- Baktır, Mustafa, “İbn Melek”, *DİA*, C. 20, İstanbul 1999, s. 175-176.
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-III*, (haz. Cemal

- Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2000.
- Canım, Rıdvan, *Latîfî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, AKM Yay., Ankara 2000.
- Cici, Recep, "Osmanlı Klâsik Dönemi Fıkıh Kitapları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S.5, İstanbul 2005, s. 215-248.
- Çağrı, Mustafa, "İhyâü Ulümi'd-dîn", *DİA*, C. 22, İstanbul 2000, s. 10-13.
- Çelebi, İlyas, "Kemalpaşazâde", *DİA*, C. 25, İstanbul 2002, 247.
- Çelebioğlu, Amil, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yay., İstanbul 1998.
- Erdem, Sadık, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı*, AKM Yay., Ankara 1994.
- İsen, Mustafa, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yay., Ankara 1994.
- Kallek, Cengiz, "el-Hidâye", *DİA*, C. 17, İstanbul 1998, s. 471-473.
- Kallek, Cengiz, "Kudûri", *DİA*, C. 26, İstanbul 2002, s. 322.
- Kayapınar, Hüseyin, "Kâkî" *DİA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 216.
- Kelpetin, Hatice, "İlmihal", *DİA*, C. 22, İstanbul 2000, s. 139-141.
- Kesik, Beyhan, *Selîmî (II. Selîm) Divançesi*, Ankara Vizyon Yay., Ankara 2012.
- Kılıçer, M. Esat, "Buhârî, Tâhir b. Ahmed", *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 376.
- Kırkıl, Harun, "Türk Edebiyatında Manzum İlmihal ve Fıkıh Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmet Rıfat Bey ve Manzum İlmihali", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, Nisan 2006, s. 433-477.
- Koca, Ferhad, "el-Fetâva't-Tatarhâniyye", *DİA*, C. 12, İstanbul

- 1995, s. 446-447.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî I-VI*, (haz. Nuri Akbayan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996.
- Öngören, Reşat, “Kutbüddîn İznîki”, *DİA*, C. 26, İstanbul 2002, s. 485.
- Özel, Ahmet, “Bezzâzî”, *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 114.
- Özel, Ahmet, “İbnü’s-Saati, Muzafferüddin” *DİA*, C. 21, İstanbul 2000, s. 191-192.
- Özel, Ahmet, “Kâdîhan”, *DİA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 121-123.
- Özel, Ahmet, *Haneî Fıkıh Alimleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2013.
- Şemseddin Sâmi, *Kâmûsu’l-a’lâm*, I-IV, Mihrân Matbaası, İstanbul 1311.
- Tuman, Mehmed Nâil, *Tuhfe-i Nâilî I-II*, (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001.
- Uzunpostalcı, Mustafa, “Burhâneddin el-Buhârî”, *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 435-437.
- Yazıcı, İshak, “Semerkandî, Ebü’l-Leys”, *DİA*, C. 36, İstanbul 2009, s. 474.
- Yıldız, Alim, “Müellifi Meçhul Bir Şurûtü’s-Salât Mesnevisi”, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIII/2-2009, s. 175-187.

METİN:**Hazihi Muqaddimetü li's-Salât****Bismillahirrahmānirrahīm**

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bilñiz imān i' tiqāddur Hāḡ Ta' ālā zātına
Birligine ḡudret [u] evşāfına āyātına
- 2 Hem melekler hem kitāblar enbiyā vü mürselin
Yevm-i āḡir ḡāline ehvāline eyle yaḡin
- 3 ḡayr [u] šer taḡḡir idübdür pes ḡadīᡡ itdi beyān
Mü'min olmaz bilmeyen hem bulara ḡılan gümān
- 4 šarḡ-ı İslām beşdir [ü] eyle šehādet dā'imā
Daḡı beş vaḡt oldı mi' rāc-ı mü'mine ḡā'imā
- 5 Birisi daḡı zekātdur mālīk olursa nişāb
šavm-ı šehr [u] ḡacc-ı Beytullāḡ olursa müsteḡāb
- 6 šarḡ-ı lāzım farz-ı dā'im oldı çün beş vaḡt namāz
Mü'min olan terk itmez līk šimdi ḡılar az
- 7 Pes namāz dōrt dürlü oldı diñle imdi 'āḡile
Farz [u] vācib daḡı sünnet ḡayrısı çün nāfile
- 8 Dāḡilinde farz [u] vācib sünneti mevdüddur
Müsteḡabbı müfsidi mekrūhı hem mevcüddur

- 9 Farz bilmek farz olubdur vâcibi vâcib çünân
Müfsidi mekrûh bilmek cümle lâzımdur ‘ ayân
- 10 Farz oldur kim aña inkâr eyleyen kâfir olur³⁷
Çaşd ile terk eyleyen hem fâsık [u] fâcir olur
- 11 Vâcibi ger çaşd ile terk eylese âşim olur
Sehven ise secde sehvi aña pes lâzım olur
- 12 Pes ezân kâmet cemâ‘ at terk iden fâsık olur
Bî-‘ özür ısrâr ile öldürmege lâyıq olur
- 13 Şartları vardur namâzuñ dañi bilgil ey ‘ aziz
Diñle imdi bunları hıfz eyleyüb eyle temiz
- 14 Pes necâsetden tahâret şart-ı lâzımdur aña
Ger haqıkiyye vü hükmi ekber [ü] şugrâ saña
- 15 Görüben cem‘ eyledüm on beş kitâbdan mu‘ teber
Şübhe iderseñ buña menşürına eyle nazâr

Âdâbü'l-ḥalâ’ ve'l-İstincâ’ ve'l-İstibrâ’ ve'l-İstinkâ’

- 16 Diñle imdi evvelen lâ-büddür âdâb-ı ḥalâ
Kıl tahâret zâhir [ü] bātında bulasın cilâ
- 17 Şol ayağın başa evvel isti‘ âze idüben
Pes şeyâṭın ile kaçır gine gelmez gidüben

³⁷ Vezin aksamaktadır.

- 18 Kıbleye aya [vü] güne öñin ardın dönmeye
Yol [u] şu eṭrāfına bevl itme la' net dinmeye
- 19 Şu içine daḡi ḡalkuñ gölgesinde açma rāz
Yemiş altında daḡi ḡayvān evine iḡtirāz
- 20 Maḡseliñde itme daḡi örü ṭurub ey püser
Söyleme hem ḡācet üzre cīfeye itme nazar
- 21 Eyle istincā ṭaş ile ya ağac ya bir kesek
Silme hergiz yapraḡ ile kiremüd 'azm [u] tezek
- 22 Şaḡ elüñle yoḡama silme anuñla hem daḡi
İt ri'āyet buları maḡbūl olasin ey aḡī
- 23 Daḡi bevlüñ kesilince gözleyüb kıl iḡtirāz
Tā ki red olmaya Ḥaḡ ḡatında kılduḡuñ namāz
- 24 Çün 'azāb-ı ḡabre bevl [u] ḡovcılık oldu sebeb
Mü'min iseñ key ḡazer kıl görmeyesin hiç naşīb
- 25 Dört dürlü oldu istibrā iḡitgil ey 'azīz
Farz u vācib sünnet [ü] bid' atdürür eyle temīz
- 26 Ayadan dirhemden artıḡ ise necs bil ey cüvān
Farz oldu anı yumaḡ hiç şübhesiz bellü beyān³⁸
- 27 Kim bu miḡdār olsa vācib eksük olsa sünnet ol
Yil çıḡub yumaḡ riyādur sünnet olmaz bid' at ol

³⁸ Vezin aksamaktadır.

- 28 Şuyı kıatı urmaya uça degen necsdür ol
Şoñra müsta‘ mel olur hükmi anuñ aña uşul
- 29 ‘Add-i miqdār itmediler evvelince ‘ālimūn
Zann-ı ġālib birle ide aña göre ‘āmilūn
- 30 Orta barmaq kıarınıyla ide istibrā-yı hoş
Şoñra pāk bez ile silüb ide istinkā-yı hoş
- 31 Şu eger girse iĉerü daġi barmaqı uci
Naķz ider olsa vuđū bātıl olur hem oruci

Ferāyizu Vuđū’

- 32 Ābdest almaķlıġuñ farzı ki olmuşdur ĉehār
Olmasa ba‘ z ya biri olmaz vuđū ‘a i‘tibār
- 33 Yüz yumaķ hem kıollarını dirsek ile ey hümām
Rub‘ -ı re’sese mesh idüben topuġ ile ayaġını yuya tamām³⁹
- 34 Gözler iseñ müddetin mesh eyle ġuffa ey cüvān
Sünnet olur geymesı mesh itmesi farz-ı ‘ayān
- 35 Ger beden şudan kaçarsa delk ide a‘ zāsını
Daġi taġlil farz olur barmaķları arasını
- 36 Hātemi tar olsa taġrık eyleyüb faşl eyleye
Üzn ile beyne’l-‘ izārı şu ile ġusl eyleye

³⁹ Vezin aksamaktadır.

Sünenü Vuđü'

- 37 Ābdest almaqlıġuñ bilgil yigirmi sünneti
İt ri'āyet olmak isterseñ Resül'ün ümmeti
- 38 Biri istincā vü istibrādur evvel bil i yār
Daġı niyyet eylemek hem besmeledür āşikār
- 39 Ellerin üç kez yumaq taġrīk-i ħātem eylemek
Aġzını burnunu üç kez ayru şu ile yumaq
- 40 İder iken mazmaza misvāk ide çokdur şevāb
Ĥāzır olmaz ise misvāk barmaġ-ile pes işāb
- 41 Başına hem ġaplayu mesh eylemek ġulaqların
Taġlīl itmekdür eliyle saġalın barmaqların
- 42 Saġalın yüzden aşıġa şarkına mesh eylemek
Şārib [u] ġācib içine şuyı idġāl eylemek
- 43 Üçe dek her 'uzvunuñ ġuslını tekrār eylemek
Ĥıbleye ġarşu turub tertīb-i Ĥur'ān eylemek
- 44 Yur iken her 'uzvını ovmaġ gerek bil ey cüvān
Mu' tedil ġünlerde yeri ġurumadan yü hemān

Müsteġabātu Vuđü'

- 45 Müsteġabbı ikidür ābdestüñ añla ey pezer
Ĥaġ ġatında itmesi sevgülüdür hem mu' teber

- 46 Yuyıcak a‘ zāsınũ şağını pes evvel yuya
Biri daği boynına şulı elin mesh eyleye

Menhiyyātu Vuđū’in

- 47 Bil ki ābdestũn içinde on ikidür mā-nehī
Şol eliyle yüz yumağ israf eylemek şuyı
- 48 Mażmaza istinşāğ şolıyla görünmek ‘avreti⁴⁰
Şağla hem şuya sümkürmek tükürmek yüze şuvarmağ katı⁴¹
- 49 Daği eşnā-yı vuđūda dünyevī kıılma kelām
Üçden artıq a‘ zāñı yuma şağınğıl ve’s-selām

Ādābu Vuđū’

- 50 Pes on oldı imdi bilgil sen ki ādāb-ı vuđū
Vağtten evvel hāzır olmağ eylegil kendüñe қо
- 51 İllā ‘özri olsa anuñ eyleye hoş ictināb
Daği yüksek yerde al müsta‘ mel olur zirā āb
- 52 Qādir iken kimseneye isti‘ ānet eyleme
Ger zarūret olsa eyle tek ihānet eyleme
- 53 İstinşāğ u mażmaza şağ eliyle şol eliyle imtiḥāt⁴²
Dünyevī sözden şağınub kılgıl andan ihtiyāt

⁴⁰ Vezin gereği “mażmaza istinşāğ” kelimeleri arasında ulama yapılmış.

⁴¹ Vezin aksamaktadır.

⁴² Vezin aksamaktadır.

- 54 Dağı her ‘ uzvuñ yur iken hoş şehâdet eylegil
Sûre-i Kâdir’i üç kez Hâkka kır’at eylegil
- 55 Ger tamâm olsa vuđû silmegi ‘ âdet eylegil
Dağı artan şudan iç tekrâr şehâdet eylegil
- 56 Şükr-i Hâkğ’a eyleyüb iki reke‘ at kıł namâz
Dağı mağbûl ola Hâğ katında her dürlü niyâz

Nevâkızu Vuđû’

- 57 Nağz iden âbdesti toğuz oldı bilgil ey cüvân
Evvelâ ne hâric olursa sebileynden hemân
- 58 Hem bedenden kan cerâhat çıksa âbdesti şınur
Ger gözinde ‘ illet olsa yaşı ağsa ‘ özr olur
- 59 Şavt ile gülmek namâzda kendüzinden getmek⁴³
Tayanub ya yaşdanub ya söykünüben üyimek
- 60 Kuşmağ ağızı tolı sözden men‘ ide sekr-i cünün
İki sünnet yeri açuğ toğuna ey zü-fünün⁴⁴
- 61 İki ‘ avrat arasında dağı böyle oldı râz
Oğlana dađı mübaşir eylese kıł ihtirâz

Ağsâmu Vuđû’

- 62 Bil vuđû üç cins olubdur dir hulaşa mu‘ teber
Farz [u] vâcib biri mendüb diñle ey şâhib-hüner

⁴³ Vezin aksamaktadır.

⁴⁴ Mısran altında “ğâ’im toğuna ey zü-fünün” ifadesi bulunmaktadır.

- 63 Her namāz için farızdur pes ʔavāf için vücūb
Ġıybet [ü] kizb için almaḡ daḡı ʃa‘ r için nüdūb
- 64 Yatıcaḡ vaḡt üyimek çün alması mergūbdur
Daḡı meyyit yuyına bilgil vuḡū mendūbdur

Ferāyizu'l-ġusl

- 65 Ġusl içinde farz olan üç nesne oldu ġāsile
Maḡmaza istinṣāḡ ide ‘ uzvın ḡamu ḡāzır kıla⁴⁵
- 66 Bir kıluñ altı ḡalursa ġusl pes nāfiḡ degül
Anuñ ile kılduġı ʃer‘ an daḡı cā’iz degül
- 67 Ger beden ʃudan ḡaçarsa ovması vācib olur
Mühri daḡı ʔar ola döndürmesi vācib olur
- 68 Er kiʃi ʃaçını çözmek vācib oldu ey kiʃi
Dibleri aṣlına lāzım olmadı olsa diʃi

Sünenü Ġusl

- 69 İʃit imdi ʔoḡuz oldu iʃbu ġusluñ sünneti
Niyyet idüb ellerin fercin yumaḡdur key ḡatı
- 70 Gövdede olsa necis pāk eyleye evvel anı
ʃuyı üç kez döke ḡāli yerde hem ova teni
- 71 Daḡı ābdest ala evvel ger zārūret olmasa
ʃoñra ayaġın yuya evvel ʔahāret olmasa

⁴⁵ Vezin gereġi “maḡmaza istinṣāḡ” kelimeleri arasında ulama yapılmıṣ.

- 72 Pes ğusulden şoñra âbdest red olındı ey veled
Pes Resûlullâh bunı itmedi aşlâ çün sened

Mücibâtü'l-ğusl

- 73 Dört dürlü oldı ğusl itmek işitgil ey 'azîz
Farz [u] vâcib sünnet [ü] hem müsteħabdür kıl temîz
- 74 Beş maħalde ğusl itmek farz olubdur ey cüvân
İştihâ ile menî nâzil olursa her zamân
- 75 Uyanuben bulur ise ger menî yâħud mezî
'Avrat ile kendi ortasında ya bula anı
- 76 Lezzet-i inzâl ile ger 'avratuñ azsa düşi
Uyanub bulmazsa ğusul ider illâ er kişi
- 77 Daħi sünnet yerine dek girse anuñ âleti
'Avrata ya oğlana işit ne olur 'âdeti
- 78 İttifâķi fâ' ile mef' üle farz olur ğusul
Dâħi ħayz [u] hem nifâs 'avratdan olursa faşıl
- 79 Ğuslden şoñra menînüñ kaçresi nâzil ola
Kağl-i aqvâ budurur ğusul anuñ bâtıl ola
- 80 Âdem oğlı ölmek ile yuması vâcib olur
Pes zarûretde teyemmüm çün aña nâ'ib olur
- 81 Dört maħalde ğusl itmek sünnet oldı ey sa'id
Vaķfe vü ihrâm [u] yevm-i Cum' a bile yevm-i 'id

- 82 Kāfir İslām'a gelicek ğusl itmek müsteħab
Ger cünüb degül ise farz olmağa budur sebeb

Şurūtu'ş-şalāt

- 83 Her kişi kim isteye itmek namāza ibtidā
Evvelā lā-būd aña altı şart ide edā⁴⁶
- 84   Avretin setr eyleye niyyet kıla ābdest ala
Şu bulunmasa teyemmüm ide pāk toprağ-ıla
- 85 Ya marazdan   aciz olsa ya ola ħavf-ı   adüv
Yaħud dört biñ adım uzağ ola kendüsine şu⁴⁷
- 86 Gövdesi tonı namāzı kılduğı yer pāk ola
Kıbleye karşı tura pes vaqt vaqtiyle kıla
- 87 Bu şerāyiđden birin terk eylese bātıll olur
Kılduğı ger sehv [ü] ger   amd ile bī-ħāşıl olur
- 88   Özr-i şer i   arız olsa ba  zısı ma  zürdur
Kādir olduğın iderse ğayrısı mağfurdur
- 89 Bu tahāret zāhirendür bātınuñ kıl taşfiye
Kibr [ü] kın ba  zı ğasedden hem riyādan taħliye
- 90 Tā ki mağbül ola Ħağ katında kılduğuñ namāz
Daħi merdüd olmaya her demde itdüğuñ niyāz

⁴⁶ Vezin aksamaktadır.

⁴⁷ Vezin aksamaktadır.

Ferāyizu'ş-şalât

- 91 Altıdur farzı namāzuñ biri tekbîr iftitāh
Örü tırmağ oğumağ Qur'an bulmağ-çün felāh
- 92 Secde kıılmağ şoñ oturmağ hem rükū' itmek tamām
Biri olmasa namāzuñ bâtl olur ve's-selām
- 93 Pes İmām A'zam katında farz olubdur çün hüruc
Şun' birle pes muşallî ger tamām olsa 'uruc

Vācibātü'ş-şalât

- 94 On üç oldı vācibi şer' ile buldur şübüt⁴⁸
Fātiha hem zamm-ı Qur'an ön ikide hem künüt
- 95 Hem taḥiyyāt ön oturmağ 'adl-i erkān eylemek
Çoma celse cehr [u] ihfā yerlerini gözlemek
- 96 Daḥi tekbîrāt-ı 'id tertîb-i erkāndur tamām
Ger tamām olsa namāzuñ yüz urub virgil selām
- 97 Secde sehvi vācibi terk eylesen lâzım olur
Çaşid ile kılduğı eksük özi āşim olur
- 98 Ya rükün kılsa ziyāde ön teşehhüde daḥi
Ya edāsı deñlü rüknüñ fikr iderse ey aḥi
- 99 İki secde bir taḥiyyat dü selām⁴⁹
İder iseñ sehv-i secde nākış olur tamām⁵⁰

⁴⁸ Vezin aksamaktadır.

⁴⁹ Vezin aksamaktadır.

Sünenü'ş-şalâti ve Şıfâtuhâ ve Âdâbuhâ

- 100 Bu namâzuñ sünneti otuz olubdur der-hisâb
Terk idersen kaçd ile olmaz şalâtuñda şevâb
- 101 İki elin kaldırub tefrîc-i ' aqd ide tamâm
Cümle tekbîrât [u] hem cehr eyleye olsa imâm
- 102 İsti' âze besmele veccehtü âmîn [ü] şenâ
Secde yerin gözliye tursa namâzında tamâm
- 103 Arkasın başın berâber eyleye ' inde'r-rükû'
Ayağı üstün göre burnını kıddin itse lâm
- 104 Cümle tekbîr-i zevâid daği tesmî' eylemek
Ba' dehu tahmîd idüb kendüsi olmazsa imâm
- 105 Dizlerin tutub rükû' da ellerin tefrîc ide
Tebîh üç ya beş ide ol Hakk'a idüb ihtirâm
- 106 Secdede daği yine tesbîh-i a' lâ eyleye
Koltuğın tefrîc ide illâ ki ola izdihâm
- 107 Yere yakın olan a' zâsını evvel indire
Göge yakın olanı kıldura çün itse kıyâm
- 108 Şol ayağın döşeyüb sağın yönelde kıbleye
Ellerin kıoya dizine yönelüb Beytü'l-ħarâm
- 109 Ger taħıyyât okusañ kıldur şehâdet barmağın
Farzuñ iki şoñrasında fâtiħa okı müdâm

⁵⁰ Vezin aksamaktadır.

- 110 Daħi mervîdür du' âlar taşlıyeden şoñra hem
Şaġuña [hem] şoluña dön niyyet idüb vir selâm
- 111 Hem tıvâl evsať kaşāruñ yerlerini gözlegil
Pes zârüretde seferde iktizāsınca maķâm
- 112 Bu sünen heb dāħilindedür şalātuñ ey aħî
On iki rek'at mü'ekked günde sünnetdür be-nām
- 113 Öylenüñ şoñ sünnetin dört kılamak itse 'âdetin
Daħi 'aşruñ dā'imā kılsa ola tamu ħarām

Mā-yüfsidü'ş-şalât

- 114 Fāsîd iden kırk olubdur pes namāzı ey 'azîz
Söylemek gülmekdürür hem kaħkaħa eyle temîz
- 115 Yimek içmek az [u] çok hem ağlamak redd-i selâm
Feth kılamak aña kim ger duya olmaya imām
- 116 Mā-yecüz kağar okısa şoñra feth itse aña
Fāsîd olur aħz iderse ger imām önden şoña
- 117 Baķiben nesne okımak inlemek āh eylemek
Ĥalkdan isteyecegin ol dem Ĥudā'ya söylemek
- 118 Bî-'özür itmek tenaħnaħ şāz olub ħamd eylemek
Kaķıyub tesbîħ idüb taħmîd idüb 'amd eylemek
- 119 Daħi istircā iderse işidüben çün muşāb
Aġsırana raħm ile pes ana virürse cevāb

- 120 Gögsi dönmek kıbleden hem sekr ağma vü cünün
Secde yerinde olursa hem necis ey zü-fünün
- 121 ‘Avret olan ‘uzuvuñ keşf eylese hem rub‘ unı
Pes bir âyet okıyınca fâsid ider bil anı
- 122 İki eliyle olan fâsid ider fi‘ l-i keşir
Ba‘ zılar üç kez olandur didiler şugl-i ğayır
- 123 Kâtl-i hayye kâtl-i ‘akreb oldı müsteşnâ i yâr
Pes bunuñ hakkında vâriddür hadîş-i âşikâr
- 124 Secdede iki ayağuñ kaldırursañ ey püser
Daği şafdan girü gitse hâtır-içün nağz ider
- 125 Daği ‘avrat yanına olsa muhâzî er kişi
Daği te’ hîr itmese fâsid olur anuñ işi
- 126 Şehvet ile ‘avratına yapışursa bir kişi
Hem namâz içinde öpse daği ne olur işi
- 127 İkinüñ de namâzı didiler bâtıl olur
Pes *Zahîre* nağl ider kim şübheler za’ il olur
- 128 Daği Kur’ân ma‘ nâsı tebdîl olursa âşikâr
Kurb-i mağrec aşşı kılmaz ma‘ nâyadur i‘ tibâr
- 129 Daği tekbîr evvelinde medd iderse hemzesin
Daği tesbîhât içinde böyledür yok i‘ tizâr

- 130 Bilgil itmâm-ı şalât eylemeden şinsa vuđū
Ya teyemmüm eyleyen yađud münecces bulsa řu
- 131 Ya ta' allüm eylese ümmî olan bir âyeti
Ya çıkarsa ĥaffi anuñ ya geçerse müddeti
- 132 Dađi imâ ile kılan kâdir olursa rükū'
Secde itmek kâbil olsa kııl tefekkür ya ĥuşū'
- 133 Ya kazāya kalmışı kılsa tefekkür nâ-tamâm
Ümmiye hem ĥalka dikse ger şalât içre imâm
- 134 Ya cebîre sâkıř olsa ya 'özür zâ'il ola
Ya şubuĥ farzın kıılurken gün toĥa bâtil ola
- 135 'Ař vakti dâĥil olsa cum'a olmadan tamâm
On iki âĥir mesâ'il naķz ider kable's-selâm

Mâ-Yükrahü fi'ş-şalât

- 136 Pes namâz içinde mekrûh olan elli var tamâm
Naķş-ı sünnet daği taşvîl-i şalât itmek imâm
- 137 Sedl-i şevb [u] keşf-i re's [u] hem şiyâb-ı bezle de
İtmeye kâdir olanlar ya tezellül kařd ide
- 138 Ger yaķasın ya etegin diyšürürse nâgehân
İki eliyle iderse fâsid ider ey cüvân
- 139 Ger yerün katılıĥın tuymazsa alnuñ secdede
Daği burnuñ kavlı-i aķvîde budur fâsid ide

- 140 Secde yerinden giderse taş diken yaḥud kesek
İki kez mekrūh olubdur üç ide bāṭıl emek
- 141 Bir kimesne geldigin ṭuysa uzatsa rüknini
Şirk itmiş olur atub yabana dīnini⁵¹
- 142 Gövdesin şevbin saçın oynamak
Barmağın çıtladub ellerini bögrüne kımak
- 143 Hem gerinmek daḥi ağzın açub esnemek
Çevre bakmak göz yummak kıollarını döşemek
- 144 Bī-‘özür itmek terabbu‘ yalnız ṭurmaḥ imām
Yer var iken girü ṭurma öñ şafi eyle tamām
- 145 Pes şalınma şağ [u] şola eylegil Ḥaḳḳ’a ḥuṣū‘
Hem imāmdan kıalkma evvel sücūd [u] hem rükū‘
- 146 Daḥi eṭrāfında ṭura olması mekrūhdur
Hem kıuşaqsuz gönlek ile kıılması mekrūhdur
- 147 Hem önünde ocaḳ u tennūr olmaḳlıḳ ḥarāb
Daḥi bevl [u] ya teğayyuz ider iken ızṭırāb
- 148 Mağselüñde daḥi kıabr üstinde kıılma key şaḳın
Hem ṭarīḳ-i ‘ām üzre hem necis olsa yaḳın

⁵¹ Vezin aksamaktadır.

- 149 Hem önünde nâ'im olsa daği âdem yüzine
Karşu kılmaklık harâmdur secde daği özine
- 150 Kimsenün daği ekilmiş ya sürülmüş yerine
Girüben kıлма namâz meger rızâsı olma
- 151 Şoñrağı rek' atda üç âyet ziyâde itmegil
Daği birkaç süreyi tekrâr i' âde itmegil
- 152 Yuğarusından oğıma şoñrağıda mâ-bağî
Bir ikisin atlama hem sürenün ey müttakî
- 153 Daği ta' yîn-i kırâ'at 'add-i âyet eylemek
Farz olursa kılduğun lâzım ri' âyet eylemek

Evkâtün Menhiyye

- 154 Pes harâm oldu namâz dört hâl içinde mutlağa
Gün toğarken istivâda diñle ey tãlib-liğâ
- 155 Hem gurüb vağtinde mekrüh oldu illâ aşr-ı yevm
Huğbeye çıksa imâm aşlâ namâz kılmaya kavm
- 156 Gün toğınca oldu mekrüh nãfile ba' de's-şabağ
Hem ikinci kılına ağşama dek ey ze'l-felâğ
- 157 İbn-i ' Amr'un çün murâdıdur rızâ ile vişâl
Hağ müyesser ide cümle mü'minîne pür-kemâl
- 158 Daği tafşilin dilersen buñlaruñ sen yâ imâm
Yazmışam menşürin evvel kııl taleb bul ihtirâm

159 H̄amd [ü] şükr olsun H̄udā'ya hem H̄abīb'ine selām
Āline aşhābına daḥi ilā yevmi'l-kıyām

160 Bunlara ḥaşr eylemek degül murādum ey Selīm
Eksigin işlāḥ ideler fevḳa zī-'ilmin 'alīm

El-ḥamdulillāhi 'ale't-temām şümme'ş-şalāt alā Resūlihi ba' de'l-islām.